

Μαθήματα από την Αργεντινή: Το 2002 η νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική κατέληξε σε μια κρατική χρεοκοπία. Ο δρόμος για την έξοδο από το κοινωνικό χάος ήταν κοπιαστικός.

της **Gaby Weber**

Στις αρχές του 2002 συνέβη αυτό που θα συνέβαινε: η κυβέρνηση της Αργεντινής κηρύττει χρεοκοπία («Default») και άρει την ισοτιμία του πέσο έναντι του δολαρίου των ΗΠΑ. Το νόμισμα της χώρας υποτιμάται, ο πληθωρισμός καλπάζει και οι εισαγωγές σταματούν. Φάρμακα, πρώτες ύλες και μηχανές δεν εισάγονται πλέον. Στο εμπόριο δεν ξέρουν σε ποια τιμή να πουλήσουν τα εμπορεύματα, η οικονομία πρακτικά ακινητοποιείται. Οι τράπεζες οχυρώνονται πίσω από τις χοντρές χαλύβδινες πλάκες, έξω οι πολίτες σφυροκοπούν τα τζάμια τους και απαιτούν την επιστροφή των αποταμιεύσεών τους σε δολάρια. Μόνο οι δυό τελευταίες τράπεζες, οι οποίες τα προηγούμενα χρόνια δεν είχαν ιδιωτικοποιηθεί, η Banco de la Nación και η Banco de la provincia de Buenos Aires, εργάζονται πίσω από αλεξίσφαιρο γυαλί. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) απαιτεί την πώλησή τους –ως όρο για νέες πιστώσεις. Διαφορετικά απειλεί το χάος. Η κυβέρνηση όμως παραμένει ανένδοτη. Φοβάται ότι οι νέοι ιδιοκτήτες θα εκπλειστηριάσουν αναγκαστικά τις εγγυήσεις των αγροτών που αδυνατούν να πληρώσουν, και τότε η πάμπα[1] θα μεταβιβαστεί σε ξένη ιδιοκτησία. Πολλοί άνθρωποι χάνουν αρχικά τη δουλειά τους και στη συνέχεια την κατοικία τους. Για να βρουν [κάτι] φαγώσιμο ψάχνουν σε κάδους σκουπιδιών. Τα μεσαία στρώματα ανταλλάσσουν τιμαλφή σε αυτοσχεδιασμένες αγορές έναντι τροφίμων.

Ο Λαβάνια άλλαξε κατεύθυνση

Το δράμα για τους ταρακουνημένους από την κρίση Αργεντινούς έχει μια νέα ποιότητα. Στο διάστημα της χρεοκοπίας έρχονται και φεύγουν κυβερνήσεις, η εξουσία βρίσκεται στους δρόμους και στις επιτροπές βάσης. Το 2002 ο διορισμένος υπουργός Οικονομικών Ρομπέρτο Λαβάνια είναι αυτός που θα χειριστεί δεξιοτεχνικά με τους πιστωτές ένα κούρεμα, απελευθερώνοντας τις παγωμένες καταθέσεις ταμειευτηρίου. Υπό τον Λαβάνια το ΑΕΠ αυξανόταν με ετήσιο ρυθμό 8%.

Μέχρι την χρεοκοπία η κυβέρνηση στο Μπουένος Άιρες θεωρούνταν το αγαπημένο παιδί του ΔΝΤ. Το 1989 ο περονιστής Κάρλος Μένεμ είχε έρθει στην κυβέρνηση, γνωστοποιώντας τις ευεργεσίες του νεοφιλελευθερισμού. Για να συγκρατήσει τον πληθωρισμό συνέδεσε το πέσο με το αμερικανικό νόμισμα και ιδιωτικοποίησε τις κρατικές επιχειρήσεις, την ενέργεια, τις τηλεπικοινωνίες, το νερό, την αεροπορική εταιρεία και το συνταξιοδοτικό σύστημα. Πολλά χρήματα έρρεαν τότε στο Ρίο ντε λα Πλάτα[2], κάτι που βοήθησε τον Μένεμ να αντέξει την πολιτική λιτότητας που επέβαλλε το ΔΝΤ, κρατώντας σε καλή διάθεση την πελατεία του. Από τις ιδιωτικοποιήσεις κέρδισαν πολλοί, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, τράπεζες και οι πολιτικοί. Και ο περονιστής Νέστορ Κίρχνερ, που τη δεκαετία του 1990 ήταν κυβερνήτης στη Σάντα Κρους, υποστήριξε την πολιτική του Μένεμ, ο οποίος ηγήθηκε στη χώρα μέχρι τον Δεκέμβριο του 1999. Το ΔΝΤ παίνευε με τους πιο υψηλούς τόνους το μοντέλο και παρέβλεπε ότι η βιομηχανία μετά τη μείωση εισαγωγικών δασμών δεν ήταν πλέον ανταγωνιστική, κλείνοντας τις πόρτες του. Παρέβλεψε επίσης ότι η αυστηρή νομισματική πολιτική μπόρεσε να αντέξει μόνο επειδή οι κυρίαρχοι ξόδευαν τα δικά τους χρήματα, τα «Patacones», μάλιστα μέχρι και λίγο πριν από την κρατική χρεοκοπία.

Εισαγωγή εφεδρικού χρήματος

Ως «αμπού τάκα» (πατέρας του παραθύρου) χαρακτηρίζονταν στο Μεσαίωνα, στα αραβικά, συγκεκριμένα ισπανικά νομίσματα με ένα έμβλημα που έμοιαζε με παράθυρο στην πίσω πλευρά. Πιθανώς να προέκυψε

από δω το πορτογαλικό-ισπανικό «πατάκα», ως «πέσο», για ένα κέρμα μικρής αξίας. Για πρώτη φορά το 1881 η Αργεντινή ξόδευε Patacones, κέρματα που αποτελούνταν μόνο από ασήμι και όχι πλέον από χρυσό. Νομισματολόγοι σ' όλο τον κόσμο ξετρελαίνονται ακόμη και σήμερα με αυτά τα κέρματα. Τον Αύγουστο του 2001 μάλιστα στην πλούσια επαρχία του Μπουένος Άιρες εκδίδονταν Patacones, τα «Letras de Tesorería para Cancelación de Obligaciones», ένα είδος αποταμιευτικών ομολόγων. Μόνο έτσι μπορούσε να πληρώσει τους δημόσιους υπαλλήλους και τους προμηθευτές της. Αυτό το παράλληλο νόμισμα ίσχυε ως το «μικρότερο κακό» και θα έπρεπε να τοκιστεί με το 7% της ονομαστικής αξίας. Οι δημόσιες αρχές τύπωσαν Patacones που ισοδυναμούσαν σχεδόν με τρία δισεκατομμύρια δολάρια. «Όποιος δεν θέλει να πάρει το μισθό του σε Patacones, μπορεί να καταφύγει στα δικαστήρια», δήλωσε ο κυβερνήτης, «αλλά δεν έχω πέσος για να τον πληρώσω μ' αυτά». Οι υπάλληλοί του, οι δικαστές και οι διευθυντές δέχτηκαν απρόθυμα αυτά τα εφεδρικά χρήματα που υπήρχαν μόνο στην επαρχία. Αν τα έπιανε κάποιος εξαιτίας της τυπογραφικής μελάνης, λέρωνε τα χέρια του. Αλλά με αυτά μπορούσαν να πληρωθούν οι φόροι και τα νοίκια, τα σούπερ μάρκετ και οι επαγγελματιοβιοτέχνες τα δέχονταν αναγκαστικά ως μέσο πληρωμής, κυκλοφορούσαν στα ρεστοράν και στα κομμωτήρια. Χωρίς αυτές τις ενέσεις ρευστότητας η οικονομία θα είχε παραλύσει. Μ' αυτά δεν μπορούσε να πληρώσει κανείς μόνο τη βενζίνη και τα εισαγόμενα εμπορεύματα, το ίδιο επίσης και το λογαριασμό τηλεφώνου επειδή η Telecom και η Telefónica κατά τις ιδιωτικοποιήσεις είχαν διαπραγματευθεί σταθερή επιστροφή κερδών σε δολάρια.

Μετά την επίσημη έναρξη της εθνικής χρεοκοπίας στις αρχές του 2002, οι αγορές ανταλλαγής εξέδιδαν δικές τους συναλλαγματικές, οι οποίες όπως και τα Patacones, κράτησαν ζωντανό το εμπόριο, το οποίο διαφορετικά θα είχε καταρρεύσει εντελώς. Η κυβέρνηση έθεσε σε κίνηση το τύπωμα χρήματος και εισήγαγε και για τα προϊόντα των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων ελέγχους στις τιμές. Πολλές επανακρατικοποιήθηκαν, το ιδιωτικό συνταξιοδοτικό ταμείο κατέρρευσε από μόνο του. Οι τοπικές συγκοινωνίες και τα βασικά είδη διατροφής επιδοτήθηκαν και μέχρι σήμερα φροντίζουν για [την ύπαρξη] προσιτών τιμών. Ήδη από το 2003 οι τράπεζες αντάλλαξαν αυτά τα χρεόγραφα ξανά σε «πραγματικά» πέσος, από το 2006 μάλιστα χωρίς έκπτωση και με τους αντίστοιχους τόκους. Σήμερα δεν κυκλοφορεί πλέον στην Αργεντινή εφεδρικό χρήμα.

Το 2005 ο Πρόεδρος Νέστορ Κίρχνερ, που εκλέχτηκε το 2003, ακολούθησε το παράδειγμα της Βραζιλίας, κατέβαλλε στο ΔΝΤ 9,5 δισεκατομμύρια δολάρια παλιές οφειλές και απαγόρευσε κάθε περαιτέρω παρέμβαση στις υποθέσεις της χώρας.

Φυσικά η οικονομία της Αργεντινής υποφέρει από πολλά προβλήματα, ένα από αυτά είναι τα αντισταθμιστικά αμοιβαία κεφάλαια υψηλού κινδύνου [Hedgefonds] («ληστρικά αμοιβαία κεφάλαια»), τα οποία δεν αποδέχτηκαν τότε το κούρεμα χρεών. Με τη βοήθεια της απόφασης ενός δικαστή της Νέας Υόρκης προσπαθούν να κατάσχουν κρατική ιδιοκτησία της Αργεντινής στο εξωτερικό. Η κυβέρνηση είχε αρκετά χρηματοδοτικά μέσα για να αποπληρώσει τους κερδοσκόπους. Μέχρι τώρα αρνήθηκε, όχι τελευταία, για να μην ενθαρρύνει μελλοντικούς εκβιαστές.

Μετάφραση - Επιμέλεια: Παναγιώτης Γαβάνας από junge Welt, 13/07/2015

Σημειώσεις

[1] Η πάμπα είναι μεγάλη πεδινή έκταση γης στη Νότια Αμερική με αραιή και θαμνώδη βλάστηση.

[2] Ο Ρίο ντε λα Πλάτα είναι ένας ποταμόκολπος μήκους 290 χιλιομέτρων και πλάτος που φτάνει μέχρι τα 220 χιλιόμετρα, στον οποίο εκβάλλουν οι ποταμοί Παρανά και Ουρουγουάης. Η περιοχή γύρω από τον Ρίο ντε λα Πλάτα είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη. Στη νότια όχθη του βρίσκεται και η πρωτεύουσα της Αργεντινής, Μπουένος Άιρες.

Πηγή: Ορίζοντας